

Eldorado i norr

Spännande insekter finns att upptäcka

När vi från södra Sverige åker norrut för att studera djurlivet, blir det nästan alltid fjällvärlden, som i första hand blir föremål för besök. Nya undersökningar av småkrypsfaunan i det norrländska skogslandet visar emellertid att det är där, som de verkligt spännande upptäckterna kan göras i dag!

I själva verket kanske Norrlands inland borde klassas som en "vit fläck" i småkrypssammanhang. Vår kunskap om området's djurvärld är i varje fall förvånansvärt ofullständig.

Naturkrönikan
AV TORKE OCH
ELISABETH
HAGSTRÖM

Därför blev "det bortglömda landskapet" huvudtemat, då det tredje svenska entomologmötet ägde rum i Vindeln i Västerbotten för två veckor sedan. Arrangör var Sveriges Entomologiska Förening – de småkrypsintresserades samlingsorganisation – och bland deltagarna fanns författarna till denna krönika.

Försummat land

Organisationskommittén för mötet hade anknäpning till Umeå Universitet. Det är framför allt forskare vid detta lärosäte, som nu riktar uppmärksamheten på det försummade skogslandet i norr.

En av dem, som verkligen märkt av hur enorma kunskapsluckorna är, heter Anders Nilsson och är specialist på vattenlevande insekter. Första gången han insamlade en bäckslända kunde han konstatera att arten han hittat inte tidigare var rapporterad från Sverige. När han en annan gång insamlade fem dagsländor av olika arter visade det sig att fyra av dessa

Insektsforskare från Uppsala, Stockholm Umeå och Sala på en gammal slatteräng i Västerbottens skogsland. FOTO: TORKE HAGSTRÖM

aldrig tidigare tagits i vårt land, ja en av dem var överhuvudtaget inte känd från Europa!

Att kännedomen om den lägre faunan i Norrlands inland är så dålig borde egentligen inte komma som en överraskning för svenska biologer. Problemet uppmärksammades i själva verket redan för över sextio (!) år sedan.

Bor i söder

Så här skrev till exempel läkaren och skalbaggssexperthen Oscar Sjöberg 1928:

"Så gott som alla svenska samlare äro bosatta inom landets södra delar. Och för den resande samlaren förefaller den enformiga barrskogen, där den enda omväxlingen är myrarna och vattendragen, föga lockande, i synnerhet som

det erfordras träget och långvarigt arbete att komma underfund med att dess fauna är åtskilligt rikare, än den första bekantskapen med densamma ger vid handen."

Försumpad trakt

I en artikel några år senare gav Sjöberg tillsammans med den legendariske skribenten och insektforskaren Anton Jansson en välformulerad förklaring till varför det blivit så:

"Allestädes närvarande äro endast mygg, knott och bromsar, vilka i dessa försumpade trakter utvecklas i legioner och äro mycket besvärliga, förbitterande den annars för naturforskaren så angenäma vistelsen i dessa jungfruliga nejder."

Det tog alltså rundlig tid innan småkrypsintresserade naturvänner på allvar trotsade

blodsugarna och kom i gång med en mer omfattande dokumentation av den lägre faunan. När denna forskning nu startat sker det dock i grevens tid, för Norrlands inland omformas i rask takt av det högmekaniserade skogsbruket. Därtill kommer de omfattande skador, som redan skett genom utbyggnaden av vattenkraften.

Nyckelroll

Viktiga och värdefulla småkrypsmiljöer finner vi bland annat i gamla ängs- och hagmarker, lavgranbestånd, barrträdsdominerade sumpskogar och gamla aspbestånd. Särskilt intressanta är skogar, där elden gått fram – brandskogarna spelar faktiskt en nyckelroll för många arter! Naturkrönikan återkommer härtill om två veckor.

TREDJE SVENSKA ENTOMOLOGMÖTET

Det tredje svenska entomologmötet ägde rum i Vindeln i Västerbottens skogsland 31 juli - 2 augusti. Fast huruvida mötet verkligen skulle klassas som det tredje rådde viss oenighet om! Orsaken var att VEK:s ordförande föreslagit att det skulle betraktas som det fjärde, eftersom Sveriges Entomologiska Förenings årsmötesförhandlingar i Göteborg 1991 på sätt och vis var ett svenskt entomologmöte och i så fall just det tredje. I Entomologisk Tidskrift hade det också stått att det fjärde mötet skulle gå av stapeln i Vindeln sommaren 1992.

Nu blev det emellertid inte så. Mötet bestämde sig för att entomologmöten är en typ av symposier, medan årsmötesförhandlingar bara är föreningsformaliteter, låt vara att de normalt äger rum i anslutning till just ett entomologmöte. Det var alltså det tredje svenska entomologmötet vi hade rest upp till!

Vi, det var, förutom under-tecknade, VEK:s distributör Johan Johansson. Dessutom anslöt under första kvällen Bertil Andrén och Bengt Carlsson. De senare hade inte som vi satsat på Linjeflygs semestererbjudande utan bilat den långa vägen upp under flitigt samlande. Därmed kom de västsvenska deltagarna att utgöra ca 20% av totalantalet vilket gjorde VEK till den bäst representerade lokalföreningen utanför Norrland.

Entomologmötet ägde rum på Vindelns folkhögskola, en trivsamt plats, där bruset från de mäktiga Vindelforsarna hela tiden hörs i bakgrunden. Mathållningen på skolan var förträfflig, även om en och annan av oss hade hoppats

på fler kulinariska Västerbottensspecialitéer (det finns mycket mer än ost).

Det tredje svenska entomologmötet inleddes med fredagskvällsfika med efterföljande lampfångst, vars resultat dock blev föga sensationellt. Under lördagen varvades symposiedelen med årsmötesförhandlingar och en guidad tur till forsarna, varefter kvällen avslutades med exkursion. Söndagen var helt vikt för fältstudier.

Årsmötesförhandlingarna löpte helt utan den befarade dramatiken - stormvarning hade pålysts via djungeltelegrafan, eftersom styrelsens sätt att lösa problemen kring Entomologisk Tidskrift enligt uppgift inte gillades på alla håll. Nu blev det emellertid ett trevligt årsmöte, där frågorna löstes i samförstånd under Sten Jonssons säkra ordförandeskap.

Vissa förändringar skedde i SEF:s styrelse, men bara en del av den väljs varje år. Såväl ordföranden som kassören Bengt Ekengren, vilken tillika är VEK:s kassör, har mandat till nästa sommar, vilket måste betecknas som utomordentligt betryggande.

På årsmötet beslöts också för första gången om utdelning av SEF:s markägardiplom. Två "naturvårdspyromaner" blev de första pristagarna. Läs mer härom i pressmeddelandet på sid 10!

Temat för entomologmötets symposiedel var DET GLÖMDA LANDSKAPET, varmed avsågs det norrländska skogslandet. Fjällen och i någon mån kusten har lockat samlare från när och fjärran, medan inlandets tallhedar och myrar kommit helt i skymundan.

När man nu på allvar börjat studera skogslandets lägre fauna har närapå en ny värld öppnat sig! Fyndlistorna upptar den ena överraskningen efter den andra.

Mycken uppmärksamhet på symposiet ägnades också åt de brandpåverkade skogarna, miljöer som helt enkelt måste få finnas om vi skall ha kvar vissa arter (det gäller inte bara insekter). Lördagskvällens exkursion gick också till ett sådant område.

Söndagen, den stora exkursionsdagen, komplicerades något av att man tvingades välja mellan kulturlandskap, urskog och vatten. VEK blev representerat på alla tre exkursionsalternativen!

Undertecknade följde med till ett nedlagt litet jordbruk, där lilla blåvingen flög i stort antal. I en grusgrop vid bergets fot vimlade det av den stora mörka sandjågaren (*Cicindela silvatica*), en välkänd art men ändå för många av oss en ny bekantskap.

Vi besökte också en myr, där den utlagda halvruvtna spången upphöjts till naturvårdsobjekt eftersom långhorningen *Tragosoma depsarium* vid något tillfälle reproducerat sig i densamma.

Sammanfattningsvis: Norrlands Entomologiska Förening, som var värd för mötet, hade ordnat ett intressant och givande program, och det genomfördes med finesse. Synd bara att flera lokalföreningar var så dåligt representerade! Att det endast fanns en skåning med må väl ursäktas (Lund ligger på samma avstånd från Vindeln som från Paris), men att Stockholm bara ställde upp med en enda deltagare, trots utmärkta förbindelser med lågprisflyg, har vi svårt att förstå.

Entomologmötet 1993 blir förmodligen i Skåne. Hoppas det blir mer välbesökt!

Torkel & Elisabeth Hagström

Sveriges Entomologiska Förening

PRESS-MEDDELANDE

"Skogspyromaner" belönas - för insekternas skull!

Rune Dehlin och Sven-Erik Green i Orsa tilldelas i dag var sitt fint diplom för att de anlagt bränder i gammal och värdefull skog. Men då handlar det förstas om noga planerade och strängt kontrollerade bränder i naturvårdens tjänst.

Det är Sveriges Entomologiska Förening - de insektintresserades samarbetsorganisation - som vid sitt årsmöte i Vindeln i Västerbotten beslutat att tilldela Dehlin och Green organisationens speciella utmärkelse. Diplomet pryds av en bild föreställande stora ekbocken, en av våra största långhorningsskalbaggar. (Arten är i dag helt beroende av varsam markskötsel för att överleva i Sverige)

Flera rara svenska insekter, bl a vissa skalbaggar, är faktiskt gynnade av skogsbränder. Vissa arter är kanske helt beroende av brandskadad skog för att överleva! Det är därför oerhört viktigt att elden tas i naturvårdens tjänst, för artbevarandets och den biologiska mångfaldens skull.

Sveriges Entomologiska Förenings diplom är en nyinstiftad utmärkelse, och Dehlin och Green är de första mottagarna. De är bägge verksamma inom skogsbruket. Med sina banbrytande insatser är de föredömen i en bransch, som alltför sällan visat småkrypsfaunan rimlig hänsyn.

1992-08-03

För närmare information v g kontakta Björn Cederberg
tel 0250-16918.